DEN INTERNATIONALE ØKONOMISKE SITUATION

De første måneder af 1953 var i det meste af den vestlige verden præget af relativ ro, hvad de økonomiske forhold angår, og linien fra den sidste del af 1952 er således fortsat. *Verdensmarkedspriserne* på råvarer bevægede sig inden for et ret snævert interval, og de enkelte landes engrospristal og leveomkostninger viste i almindelighed stabilitet eller svagt nedadgående linie. *Industriproduktionen* har ikke nogen ganske ensartet tendens i alle lande, men synes som helhed nærmest stigende. *Verdenshandelens* værdi er at dømme efter oplysninger fra U.S.A. og Vesteuropa pånу i fremgang efter tilbageslaget i den første del af 1952; på grund af det svage fald i priserne, er den forholdsmæssige stigning i mængden en smule større end stigningen i værdi.

U.S.A.

Nationalproduktet.

Ifølge en udtalelse af *Arthur Burns,* der for nylig blev udnævnt til præsident Eisenhowers økonomiske rådgiver, udviste det amerikanske bruttonationalprodukt ifølge foreløbige opgivelser fra 4. kvartal 1952 til 1. kvartal 1953 en stigning på 3 milld. $ til 363 milld. $ (sæsonudjævnede tal, omregnet til årsrate).

Nedenstående tabel viser, hvordan udviklingen har formet sig siden begyndelsen af 1952.

U.S.A.s bruttonationalprodukt[1].
(Milld. $).

	Bruttonationalprodukt	Privat forbrug	Privat investering i			Offentlige udgifter	Udenlandsk nettoinvestering
			byggeri og anlæg	maskiner m. v.	varelagre		
1. kv. 1952	340	213	24	26	1	74	2
2. „ „	343	215	24	26	–	78	–
3. „ „	343	215	23	25	4	78	+ 2
4. „ „	360	222	24	26	8	80	–
1. „ 1953	363	226	25	27	2	83	–

[1] Sæsonudjævnede tal omregnet til årsrate.

Idet der med hensyn til 1952 henvises til tidligere hefter af „Økonomi og Politik", skal det blot fremhæves, at *stigningstakten* er blevet meget stærkt afsvækket, hvilket imidlertid i det væsentlige skyldes, at investeringen i varelagre reduceredes stærkt. Under hensyn til, at forbruget fortsat synes at befinde sig i stærk vækst, er der grund til at formode, at erhvervslivet i den kommende tid vil være tilbøjeligt til – hvis ikke væsentlige uforudsete begivenheder indtræffer – at søge at udvide sine varelagre i et noget stærkere tempo, end tilfældet har været i første kvartal. Så længe det offentliges udgifter ikke giver sig til at falde, skulle der derfor være basis for *fortsat ekspansion* i den amerikanske økonomi. Det kan iøvrigt bemærkes, at de disponible personlige indkomster kun steg med 2½ milld. $ til 245 milld.; da forbruget steg med 4 milld. $, er der samtidig sket et fald i opsparingen fra 20.5 til 19 milld. $ eller fra 8.5 til 7.8 % af de disponible indkomster.

Erhvervslivets afsætningsforhold.

Omsætningen inden for *detailhandelen* har ligget stabilt på et meget højt niveau. I de sidste 3 måneder af 1952 og i jan.-febr. 1953 har værdien af de månedlige salg til stadighed overskredet 14 milld. $, hvoraf ca. 5 milld. $ falder på varige goder, resten på ikke-varige. I den tilsvarende periode for et år siden lå omsætningen kun på ca. 13 milld. $ eller 8 % lavere; da detailpriserne i årets løb nærmest har været svagt faldende, er den reelle stigning endog lidt større. Den relative stigning er en del kraftigere for varige goder (ca. 13 %), end for ikke-varige (ca. 6 %), antagelig fordi forbrugerne sidst i 1951 stadig var ret velforsynede med varige goder efter de store indkøb, de havde foretaget i tiden efter Korea-krigens udbrud. Salgsopgangen synes fortsat i marts–april.

Detailhandelens *lagre* har på trods af afsætningsfremgangen holdt sig temmelig uændret siden udgangen af 1951, hvorved forholdet mellem salg og lagre er blevet forbedret. Man må derfor regne med, at de bestillinger, som detailhandelen afgiver, snarest er voksende med endnu større hast end deres afsætning. Man ser da også, at værdien af *industriens salg* pr. måned ligger på 24–25 milld. $ mod 22–23 milld. $ for et år siden (når disse tal ligger væsentlig højere end de tilsvarende tal for detailhandelens vedkommende, skyldes det naturligvis, at en del af industriens produkter går uden om detailhandelen, først og fremmest rustningsmateriel og produktionsmidler). Også industriens tilgang af *nye ordrer* ligger omkring 24–25 milld. $ pr. måned mod 22–23 milld. ved årsskiftet 1951–52; dette tal er dog en del lavere end i begyndelsen af 1951, da kulminationen i størrelsen af nye militære ordrer bragte den samlede ordretilgang op på ca. 28 milld. $ pr. måned. Bestanden af *udækkede ordrer* har stort set været nedadgående siden september 1952, idet det løbende salg i de fleste måneder siden dette tidspunkt har været nogle hundrede mill. $ større end nytilgangen af ordrer. Den ligger dog stadig på omkring 72 milld. $, svarende til værdien af 3 måneders produktion, medens den i juni 1950 – umiddelbart før Korea-krigens begyndelse – kun svarede til lidt over 1 måneds produktion.

Industriproduktion og beskæftigelse.

På denne baggrund kan det ikke undre, at industriproduktionen fortsat er i fremgang. I marts nåede indeks for produktionen af varige goder op på 327 (1935–39 = 100), ca. 15 % højere end i marts 1952. For de ikke-varige goder er stigningen mere beskeden; men indeks lå dog i marts med 197 højere end på noget tidspunkt i 1952; niveauet fra januar–februar 1951 (201) er dog stadig ikke nået.

Den samme udvikling afspejler sig i *industriens beskæftigelse*. Medens der ved fremstilling af ikke-varige goder i januar beskæftigedes ca. 7 mill. mand eller 50.000 færre end i januar 1951 og kun 300.000 flere end i juni 1950, er beskæftigelsen ved fremstilling af varige goder steget fra 8.0 mill. i juni 1950 over 8.7 mill. i januar 1951 og 8.9 i januar 1952 til 9.6 mill. i januar i år. Den stigende beskæftigelse i industrien kompenseres dels ved en forøgelse af den samlede civile arbejdsstyrke, dels ved mindre arbejdsløshed og fald i antallet af beskæftigede i landbruget. Jvf. iøvrigt nedenstående tabel.

	Juni 1950 (mill.)	Jan. 1951 (mill.)	Jan. 1952 (mill.)	Jan. 1953 (mill.)
Civil arbejdsstyrke[1]	64.9	61.5	61.8	62.4
heraf i landbrug	9.1	6.0	6.2	5.4
„ udenfor landbrug	52.4	53.0	53.5	55.1
„ arbejdsløse	3.4	2.5	2.1	1.9
Beskæftigede				
i industrien	14.7	15.8	15.8	16.6
heraf ved varige goder	8.0	8.7	9.0	9.6
„ „ ikke-varige goder	6.7	7.0	6.8	7.0
i bygge- og anlægsvirksomhed	2.4	2.3	2.3	2.3
i handel	9.4	9.6	9.7	10.0
i pengeinstitutter og ved tjenesteydelser	6.7	6.5	6.6	6.7
i offentlig tjeneste	5.8	6.1	6.5	6.7
i transport m.v.	4.0	4.1	4.1	4.2
i minedrift	0.9	0.9	0.9	0.9

Tallene i første og anden del af tabellen kan ikke umiddelbart sammenlignes, væsentligst fordi opgørelsen af arbejdsstyrken indbefatter virksomhedernes ejere, husassistenter m.fl., medens der i tabellens anden del kun er medtaget personer, som er beskæftiget mod løn i de pågældende virksomheder.

[1] Den samlede arbejdsstyrke omfatter også militære o.l. styrker; disses størrelse er steget fra 1.3 mill. i juni 1950 til 3.5 mill. i aug. 1952; senere tal foreligger ikke. Denne stigning forklarer tildels nedgangen i den civile arbejdsstyrke. Hertil kommer imidlertid yderligere, at der almindeligvis i sommermånederne midlertidigt beskæftiges ca. 2 mill. personer (bl.a. studerende) i landbruget. De medregnes i arbejdsstyrken, så længe de er beskæftigede, men ikke når de er ophørt dermed. Januararbejdsstyrken ligger derfor normalt ca. 2 mill. lavere end juniarbejdsstyrken.

Man ser iøvrigt af tabellen, at den største stigning i beskæftigelsen – bortset fra industrien – er sket for personer i offentlig tjeneste, ligesom også handelserhvervene har tiltrukket et større antal beskæftigede.

I februar er der i henhold til foreløbige opgørelser sket en stigning i beskæftigelsen uden for landbruget på omkring 500.000, hvorved antallet af beskæftigede er kommet op på 1.9 mill. flere end i februar 1951. Antallet af arbejdsløse er ca. 1.8 mill. eller 100.000 færre end året før.

Bygge- og anlægsvirksomhed.

Også på dette område er der tale om stigende aktivitet. Udgifterne til nybyggeri o.l. nåede i marts op på 3.0 milld. $ (udjævnet for sæsonsvingninger), hvilket er det hidtil højeste niveau. Det er især det offentlige byggeri, der på længere sigt har bidraget til at trække niveauet i vejret, medens det private boligbyggeri og det private erhvervsbyggeri først i løbet af de sidste måneder har hævet sig op over de foregående år.

Landbruget.

Den samlede landbrugsproduktion regnet i faste salgspriser lå i 1952 ca. 6 % højere end året før (og ca. 28 % over 1939-niveauet). Da de faktiske salgspriser imidlertid i gennemsnit gik ned med omtrent 5 % fra 1951 til 1952, var stigningen i salgsprovenuet meget beskeden, nemlig fra 32.9 til 33.4 milld. $. Samtidig steg tilmed indekset for de varer, landbruget anvender som produktionsmidler og forbrugsvarer, samt for skatter og lønninger med et par procent, og resultatet blev derfor i realiteten en lille tilbagegang i landbrugets købeevne. Sammenlignet med de fleste tidligere år er landbruget dog nu bedre stillet, og i forhold til 1939 er der tale om en forbedring af dets reelle købeevne med ca. 68 %, hvilket er langt mere end stigningen i produktionen. Dette er en følge af, at forholdet mellem landbrugets salgs- og indkøbspriser (det såkaldte paritetsindeks) siden da har forskudt sig stærkt i landbrugets favør. I betragtning af, at antallet af beskæftigede i landbruget (herunder både ejere og arbejdere) i samme periode er gået tilbage fra 9.6 til 6.8 mill., kan man regne med, at levevilkårene for landbrugsbefolkningen er blevet stærkt forbedret siden da.

Prisudviklingen.

Engrospriserne har fortsat udviklet sig meget roligt. Landbrugspriserne har svinget nogle procent op og ned, og de ligger stadig ca. 15 % under det maksimum, som nåedes i foråret 1951. Da industriprodukterne i gennemsnit har ligget på et praktisk talt uforandret niveau har det samlede engrospristal næsten ikke ændret sig i første kvartal. *Leveomkostningerne* er faldet en ubetydelighed i de sidste måneder, i hovedsagen på grund af lavere landbrugspriser.

Amerikanske konjunkturtal.

		Priser[1]			Industri-produktion[2]	Bygge- og anlægsvirksomhed[3]		Arbejdsmarked			Detail-omsætning[7]	Udenrigshandel		Aktiekurser[10]	Personlige indkomster[11]	Bruttonational-produkt[12]
		Engrospriser		Leveomkostninger		Ialt	Boligbyggeri	Beskæftigede[4]	Arbejdsløshed[5]	Arbejdsløn[6]		Import[8]	Eksport[9]			
		Samlet indeks	Landbr.-produkt.													
		1947-49 = 100 *	1947-49 = 100 *	1947-49 = 100 *	1935-39 = 100 *	1947-49 = 100 *	1947-49 = 100 *	Mill. *	Mill. *	Cents *	Mld. $ *	Mill. $ *	Mill. $ *	1935-39 = 100 *	Mld. $ *	Mld $ *
	1938	—	—	60	89	35	27	30.3[13]	8.1[14]	63	3.5[13]	163	258	88	68	85
	1945	—	—	77	203	36	16	40.1	1.0	102	6.5	347	817	122	172	215
	1946	79	83	81	170	82	87	41.4	2.3	109	8.5	412	812	140	178	211
	1947	96	100	95	187	84	86	43.4	2.1	124	10.0	480	1278	123	191	233
	1948	104	107	103	192	102	98	44.2	2.1	135	10.9	594	1054	124	210	259
	1949	99	93	102	176	113	116	43.0	3.4	140	10.9	552	1003	121	206	258
	1950	103	98	103	200	159	185	44.1	3.1	147	12.0	738	856	146	226	284
	1951	115	113	111	220	171	170	46.4	1.9	159	13.2	914	1253	177	254	329
	1952	112	107	114	219	183	181	46.9	1.7	167	13.7	893	1263	188	268	346
Juni	1950	100	95	102	199			43.9	3.4	145	12.1	687	877		221	278
Okt.	1951	114	112	112	218	140	160	46.9	1.6	162	13.2	834	1152	185	262	—
Nov.	—	114	112	113	219	156	146	46.8	1.8	163	13.2	819	1388	178	261	—
Dec.	—	114	111	113	218	166	145	47.6	1.7	164	13.1	800	1438	183	263	337
Jan.	1952	113	110	113	221	161	142	45.9	2.1	164	13.2	922	1254	187	263	—
Febr.	—	113	108	112	222	156	163	45.9	2.1	164	13.4	893	1344	183	264	—
Marts	—	112	108	112	221	164	174	46.0	1.8	166	13.0	964	1447	185	262	340
April	—	112	109	113	216	171	189	46.3	1.6	165	13.3	932	1352	184	263	—
Maj	—	112	108	113	211	168	186	46.3	1.6	166	13.8	834	1473	184	265	—
Juni	—	111	107	113	204	172	193	46.3	1.8	166	14.0	861	1167	188	267	343
Juli	—	112	110	114	193	177	196	46.0	1.9	165	13.6	839	1027	192	264	—
Aug.	—	112	110	114	215	207	193	47.1	1.6	167	13.3	817	1087	191	270	—
Sept.	—	112	106	114	228	207	191	47.7	1.4	169	13.6	876	1225	188	274	343
Okt.	—	111	105	114	230	210	185	47.8	1.3	171	14.2	918	1214	183	276	—
Nov.	—	111	104	114	234	196	178	48.1	1.4	172	14.0	804	1187	190	276	—
Dec.	—	110	99	114	235	205	183	48.9	1.4	173	14.4	1051	1383	197	280	360
Jan.	1952	110	100	114	236	190	173	47.2	1.9	174	14.1	927	1276	198	281	—
Febr.	—	110	98	113	239	173	184	47.2	1.8	174	14.6	855	1194	196	280	—
Marts	—	110	99		241				1.7					198		363

* Tallene for 1938 og 1945–52 (de første 9 rækker) er gennemsnit for 12 måneder.
[1] Bureau of Labor Statistics. [2] Federal Reserve Board's sæsonudjævnede indeks. [3] Værdien af byggekontrakter efter F. W. Dodge Corp.; indekset udjævnet for sæsonsvingninger af F. R. B. [4] Antal beskæftigede („employees") uden for landbruget ifl. Bureau of Labor. Af det samlede antal beskæftigede i februar 1953, 47.2 millioner, faldt 16.8 mill. på industrien, 0.9 på minedrift, 2.3 på bygge- og anlægsvirksomhed, 4.1 på transport og off. forsyningsvirksomheder, 9.9 på handel, 2.0 på pengeinstitutter, 4.7 på tjenesteydelser, og 6.6 var off. ansatte. [6] Bureau of Census. [6] Gennemsnitlig timefortjeneste i fabriksindustrien. [7] Survey of Current Business. Tallene udjævnede for sæsonsvingninger. Beregningsgrundlaget er noget udvidet fra 1951. [8] Generalindførsel. [9] Inkl. reeksport; omfatter også hjælp til udlandet („foreign aid and relief"). [10] Standard and Poor's Corp. omfatter 480 industri-, jernbane- og „public utility" selskaber. [11] „Personal income". Tallene er udjævnet for sæsonsvingninger og omregnet til tal for et helt år. [12] Kvartalstallene er udjævnet for sæsonsvingninger og omregnet til tal for et helt år. [13] 1939. [14] 1940.

Denne stabilitet er så meget mere bemærkelsesværdig, som præsident Eisenhower d. 6. febr. som en af sine første handlinger efter overtagelsen af sit embede *ophævede* de fleste af de tilbageværende *prisreguleringer* (og lønkontrollen). Denne frigivelse af priserne medførte en forhøjelse af kobberprisen og af prisen på stålscrap, hvilket bevirkede, at Moody's råvareindeks gik op med omkring 5 %, for dog senere pånyat falde noget, væsentligst fordi landbrugsvarernes priser stadig synes at være nedadgående. Også enkelte forbrugsvarer blev sat op, men virkningerne på det samlede index er kun små.

Timelønningerne i industri og byggeri er fortsat opadgående, omend stigningstempoet nu er mindre end i efteråret 1952. I januar beløb de sig til godt 1.74 $ i industrien og ca. 2.42 $ ved byggearbejde. *Ugelønningerne* faldt lidt i januar som følge af en – tilsyneladende sæsonmæssig – nedgang i det ugentlige timetal. På grund af nedgangen i leveomkostningerne vil der i den kommende tid formentlig ske en nedsættelse af lønningerne for visse grupper af arbejdere, hvis lønsatser er indeksregulerede.

Penge- og kapitalmarkedet.

Opgivelsen af de direkte indgreb i prisdannelsen er ensbetydende med, at der må lægges så meget desto større vægt på andre foranstaltninger, såfremt en inflatorisk udvikling pånyskulle blive truende. Den nye regering har da også tilkendegivet, at den for sin part vil lægge hovedvægten på penge- og finanspolitikken. Allerede før priskontrollens lempelse og før republikanernes overtagelse af administrationen, nærmere betegnet d. 16. januar, havde Federal Reserve bankerne – U.S.A.s centralbanksystem – iøvrigt forhøjet deres *diskonto* fra 1¾ til 2 %. Da de private banker har oparbejdet en betydelig gæld til Federal Reserve systemet, ventes det, at denne forhøjelse vil få væsentlig indflydelse på bankernes udlånspolitik. Også den *lange rente* er gået op i de senere måneder; der er her tildels tale om en fortsættelse af en bevægelse, der har været i gang, siden Federal Reserve systemet i foråret 1951 ophørte med at støtte kursen på unionens obligationer; men stigningen har været forholdsvis stærk i den senere tid. Private foretagenders obligationer giver nu en effektiv rente på over 3 %, og unionsobligationer har nærmet sig stærkt til denne højde. Der kan næppe være megen tvivl om, at forventningen om, at den nye regering vil lægge hovedvægten på pengepolitikken, spiller en rolle for denne udvikling. Derimod er renten af 3-måneders skatkammerbeviser faldet noget siden december måned, muligvis fordi folk – i forventning om stigende rente og faldende kurser for langfristede papirer – i tiltagende grad har søgt at placere deres penge på kort sigt for at være i stand til straks at købe de lange papirer, når disses kurs er nået i bund. Hermed presses de kortfristede papirers kurser i vejret og deres effektive rente ned. I begyndelsen af april blev der da også udbudt et 30-årigt unionslån til 3¼ % med et samlet beløb af 1 milld. $. Det vides endnu ikke, hvordan afsætningen har været; men der regnes med, at den vil forløbe meget gunstigt.

Finanspolitikken.

Det er endnu ganske uafklaret, hvilken finanspolitik der fremover vil blive ført i U.S.A. – dertil er de udtalelser, som er fremkommet fra førende republikanere i administrationen og kongressen alt for stærkt divergerende. Præsidenten synes på sin side – i god overensstemmelse med de omtalte bestræbelser for at gennemføre en strammere pengepolitik – at lægge hovedvægten på at opnå *ligevægt på unionens budget* inden for en nærmere fremtid, og han støttes heri af nogle af de republikanske ledere såvel i senatet som i repræsentanternes hus. Andre af republikanerne i kongressen anser derimod *skattenedsættelser* for at være det første mål, idet de bl. a. argumenterer med, at man kun ved at nedskære unionens indtægter kan lægge tilstrækkeligt pres på administrationen til at få sænket udgifterne. Der er derfor fra disse kredses side forelagt et konkret forslag om at lade den midlertidige forhøjelse af indkomstskatten udløbe d. 30. juni 1953 i stedet for ved årets udgang, som den gældende lovgivning forudsætter.

Begge parter synes imidlertid enige om, at en beskæring af unionens udgifter er af afgørende betydning. Såfremt der bliver tale om virkelig omfattende udgiftsreduktioner, vil dette tendere mod at fremkalde en deflatorisk udvikling i U.S.A., især da, hvis man – af hensyn til budgetbalancen – ikke nedsætter skatterne i samme omfang. Det bliver da et spørgsmål, om privat forbrug og investering vil kunne stige tilstrækkeligt til at hindre et almindeligt tilbageslag i den økonomiske aktivitet. (Jvf. iøvrigt om dette spørgsmål slutningen af nærværende artikel).

Betalingsbalancen.

Som det fremgår af omstående tabel var overskuddet på den del af U.S.A.s udenlandske betalingsbalance, som vedrører varer og tjenesteydelser, der ikke er omfattet af det militære hjælpeprogram, væsentlig mindre i 2. halvår 1952 end i de foregående to år. Denne udvikling skyldes stigende amerikanske indkøb i udlandet i forbindelse med en betydelig nedgang i omverdenens ikke-militære leverancer fra U.S.A. Disse bevægelser beror igen på, at den økonomiske aktivitet i U.S.A., som omtalt i det foregående, har været jævnt opadgående i 1952, medens der i andre lande – specielt i Vesteuropa – var en modsat rettet tendens; i 4. kvartal 1952 voksede udlandets køb i U.S.A. imidlertid pånyt kraftigt, og overskuddet på den amerikanske balance øgedes atter betydeligt.

Da privat amerikansk kapitaleksport og offentlig økonomisk hjælp til udlandet i form af gaver og lån i de tre sidste kvartaler af året oversteg overskuddet på balancen for varer og tjenesteydelser, er der i løbet af denne periode sket en kraftig forbedring af udlandets beholdninger af guld og dollars, en forbedring, som ikke mindst er kommet det kontinentale Vesteuropa til gode. Særlig i 3. kvartal var stigningen stærk.

Det er imidlertid klart, at denne – højst påkrævede – forbedring af omverdenens dollarstilling i hovedsagen er fremkommet som resultat af amerikansk økonomisk hjælp.

U.S.A.s betalingsbalance.
(Milld. $).

	Juli 1950 - juni 1951[1]	Juli - dec. 1951[1]	1952 1. kvt.	2. kvt.	3. kvt.	4. kvt.
Import af varer og tjenester	3.7	3.6	3.9	3.9	3.9	4.1
Eksport af varer og tjenester ...	4.3	5.3	5.3	5.3	4.6	5.4
Overskud på varer og tjenester	0.6	1.7	1.4	1.4	0.7	1.3
Heraf finansieret ved militærhjælp	0.3	0.4	0.4	0.6	0.6	0.9
Overskud på ikke-militære varer og tjenester	0.3	1.3	1.0	0.9	0.1	0.4
Finansieret ved						
privat kapitaleksport	0.5	0.4	0.3	0.6	0.1	0.3
offentlige lån og gaver	0.8	0.7	0.5	0.8	0.8	0.3
Udlandets kendte nettotilgang (+) el. nettotab (÷) af dollars[2]	+1.0	÷0.2	÷0.2	+0.6	+0.8	+0.2
Fejl og udeladelser	÷0.1	÷0.1	÷0.2	÷0.2	–	+0.2
Faktisk stigning (+) el. fald (÷) i udlandets gulddollarbeholdninger	+0.9	÷0.3	÷0.4	+0.4	+0.8	+0.4
Heraf						
Vesteuropa[3] og dets besiddelser			÷0.5	+0.2	+0.5	+0.2
Sterlingområdet			÷0.4	–	+0.1	+0.1

[1] Kvartalsgennemsnit.
[2] Som forklaret ved de ovenstående poster.
[3] O.E.E.C.-landene (incl. England, Irland og Island, men ikke det ydre sterlingområde) samt Finland, Jugoslavien og Spanien.

U.S.A.s told- og handelspolitik.

På denne baggrund må det ses, at spørgsmålet om U.S.A.s økonomiske udenrigspolitik, og da i første række dets told- og handelspolitik, i den senere tid i stigende grad har tiltrukket sig interesse.

Ud fra den betragtning, at fortsatte økonomiske hjælpeydelser fra U.S.A. ikke i det lange løb kan være tilfredsstillende hverken for giver eller modtager, men at U.S.A. på den anden side må bidrage til at gøre det muligt for andre lande at *tjene* flere dollar ved eksport til U.S.A., er i den senere tid et stigende antal indflydelsesrige organisationer, enkeltpersoner og blade gået ind for en kraftig lempelse af landets toldsatser og direkte importrestriktioner. Også en rapport fra en officiel kommission – der ganske vist var nedsat af den afgåede demokratiske administration – har stærkt udtalt sig på samme linie. Blandt de organisationer, der er gået ind for denne sag, kan nævnes National Association of Manufacturers (den førende industrisammenslutning), hvis ca. 18.000 medlemmer svarer for ca. 80 % af U.S.A.s industriproduktion, den ene af landets

to største landbrugsorganisationer, såvel som de store fagforeningssammenslutninger, CIO og AFL; af enkeltpersoner er Henry Ford II måske den mest fremtrædende.

Hvad man i disse kredse først og fremmest lægger vægt på er følgende (hvorved bemærkes, at der naturligvis ikke er fuld enighed om alle detailler):

1) Fornyelse af lovgivningen om *gensidige handelsoverenskomster,* der tillader præsidenten at nedsætte toldsatserne (mod tilsvarende indrømmelser fra vedkommende fremmede lands side), og samtidig en begrænsning af de „undtagelsesklausuler", hvorefter U.S.A. i visse tilfælde har kunnet frigøre sig fra overenskomsternes bestemmelser.

2) Gennemførelse af den foreslåede lovgivning om *forenkling af toldtarifferne og reglerne om toldbehandling* af importerede varer. I øjeblikket er disse regler så indviklede, at de i meget vid udstrækning hæmmer importen til U.S.A.

3) *Ophævelse* eller stærk nedsættelse af de amerikanske *toldsatser* og ophævelse af de *kvantitative restriktioner* på importen til U.S.A., bl. a. den berygtede section 104 i „Defence Production Act", der giver hjemmel for importrestriktionerne for mejeriprodukter, og som derfor har særlig interesse fra et dansk synspunkt.

4) *Ophævelse af „Buy American Act",* der forbyder offentlige organer at acceptere tilbud fra udenlandske foretagender, medmindre disses pris – inclusive eventuel told – ligger mindst 25 % under det laveste amerikanske bud. Da alene unionsorganerne nu køber for 20 milld. $ om året, ville ophævelse af denne lovgivning utvivlsomt kunne give ikke uvæsentlige muligheder for øget udenlandsk dollarindtjening.

De pågældende kredse ønsker gennemgående ikke at gøre de omtalte lempelser betingede af, at udlandet straks gennemfører tilsvarende foranstaltninger, hvorved mulighederne for en formindskelse af dollarknapheden fuldstændig ville forsvinde, for ikke at sige, at dollarmangelen ville blive endnu større. Men man håber på, at det gennem en sådan politik skal blive muligt at bane vej for en friere verdenshandel, der til sin tid også skulle kunne føre til ophævelse af andre landes importrestriktioner i forhold til U.S.A.

Over for indvendinger, der går ud på, at en lempelse af told og importrestriktioner vil føre til, at amerikanske foretagender vil blive slået ud og arbejdsløshed opstå, svarer man, at de pågældende foretagender ikke har nogen berettigelse, hvis de ikke kan klare sig i konkurrencen, samt at de – forholdsmæssigt meget få – arbejdere, der ville blive ramt, med lethed ville kunne opsuges andetsteds. Kun i de tilfælde, hvor det af forsvarsmæssige grunde er af betydning at have en indenlandsk industri, vil man bevare importbegrænsningerne; iøvrigt vil man kun gå med til at lade lempelserne indtræde gradvis, såfremt der ellers på enkelte områder ville indtræde meget pludselige og voldsomme forstyrrelser. Over for de mælkeproducerende landbrugere, som er tilhængere af at opretholde begrænsningerne af smørimporten, anfører man bl. a., at import af billigt udenlandsk smør ville bidrage til at holde igen på den forskydning i fedtstofforbruget fra smør til margarine, som er foregået i de senere år, og derved i det lange løb medvirke til at skabe et større marked også for amerikansk smør.

Det har – iøvrigt ikke mindst uden for U.S.A. – været betvivlet, at en lempeligere amerikansk importpolitik i større udstrækning ville bidrage til at øge udlandets dollarindtjening; man har simpelthen regnet med, at det amerikanske erhvervsliv i almindelighed ikke behøver beskyttelse og i virkeligheden i de fleste tilfælde kunne klare sig uden. Det kan i denne forbindelse have interesse at notere, at en fornylig gennemført undersøgelse af U.S.A.s import siden 1923 synes at vise, at de amerikanske toldsatser tværtimod synes at have været af større betydning for importens omfang, end man i almindelighed har regnet med.

Om der kommer ret meget ud af disse behjertede bestræbelser, er måske tvivlsomt. I hvert fald er det givet, at der er stærke kræfter, som vil modsætte sig deres gennemførelse, ikke mindst i de komitéer i senatet og repræsentanternes hus, der i første række vil få med sagen at gøre; mange af deres medlemmer er kendt for at være alt andet end frihandelstilhængere. Senest har den republikanske leder i senatet, Robert Taft, udtalt sig mod enhver nedsættelse af de amerikanske toldsatser, ud fra den betragtning, at det ikke ville hjælpe omverdenen ret meget, medens det ville virke arbejdsløshedsskabende i store dele af U.S.A.s erhvervsliv – de gammelkendte argumenter er med andre ord ikke blevet slået af marken endnu. Det ville også være temmelig paradoksalt, om lempelser på dette område skulle blive gennemført af republikanerne, der traditionelt har været mere protektionistiske end demokraterne, som nu har afgivet magten. Der synes dog i almindelighed at være ret gode muligheder for, at forslaget om forenkling af toldbehandling m. v. kan gennemføres, inden kongressen hjemsendes midt på året. Lovgivningen om gensidige handelsoverenskomster skulle ligeledes have en chance for at blive fornyet; præsidenten har netop for nylig fremsat forslag om forlængelse for eet år, således at der kunne blive tid til at fastlægge en „omfattende, konstruktiv økonomisk udenrigspolitik".

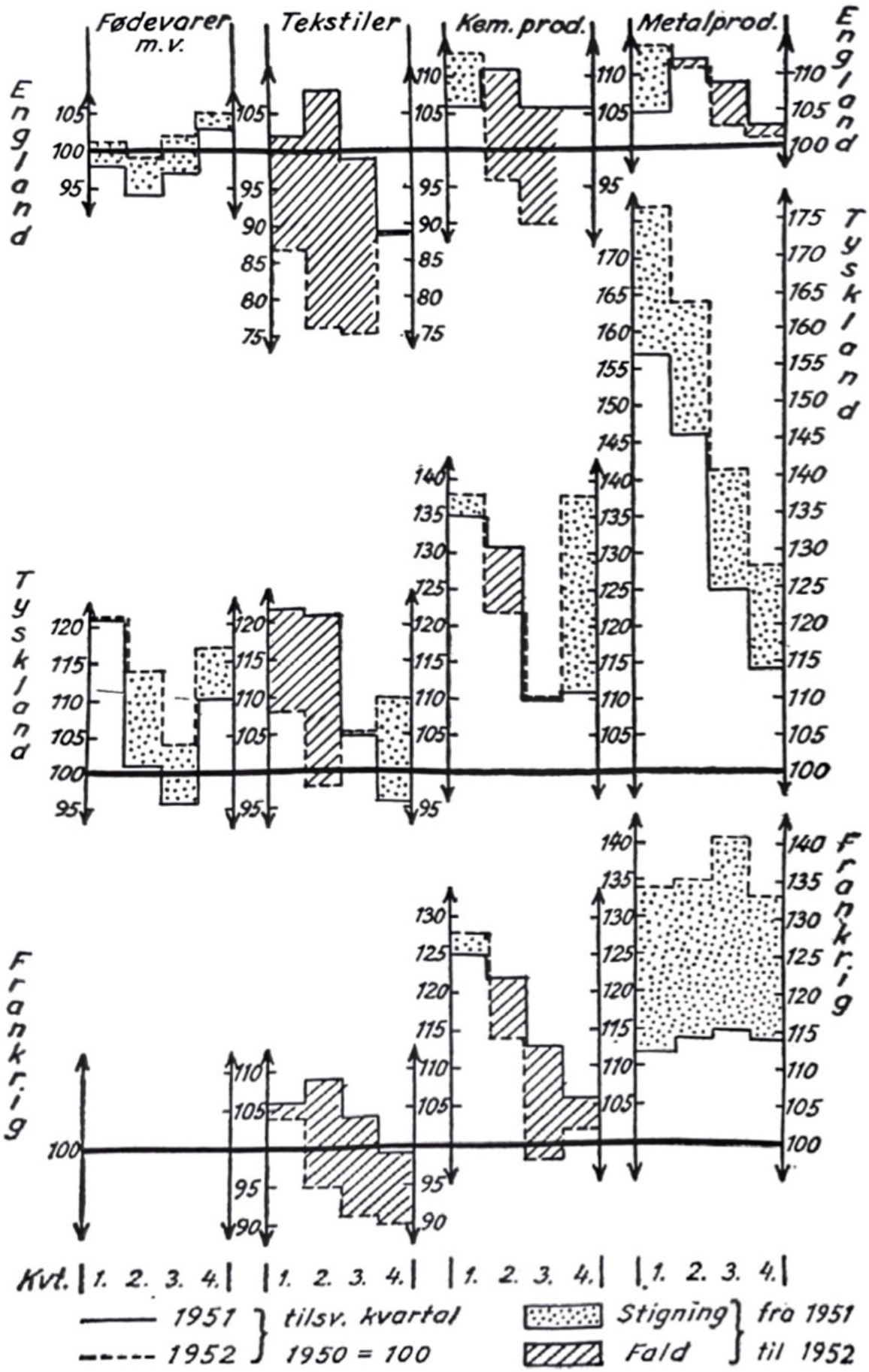
VESTEUROPA

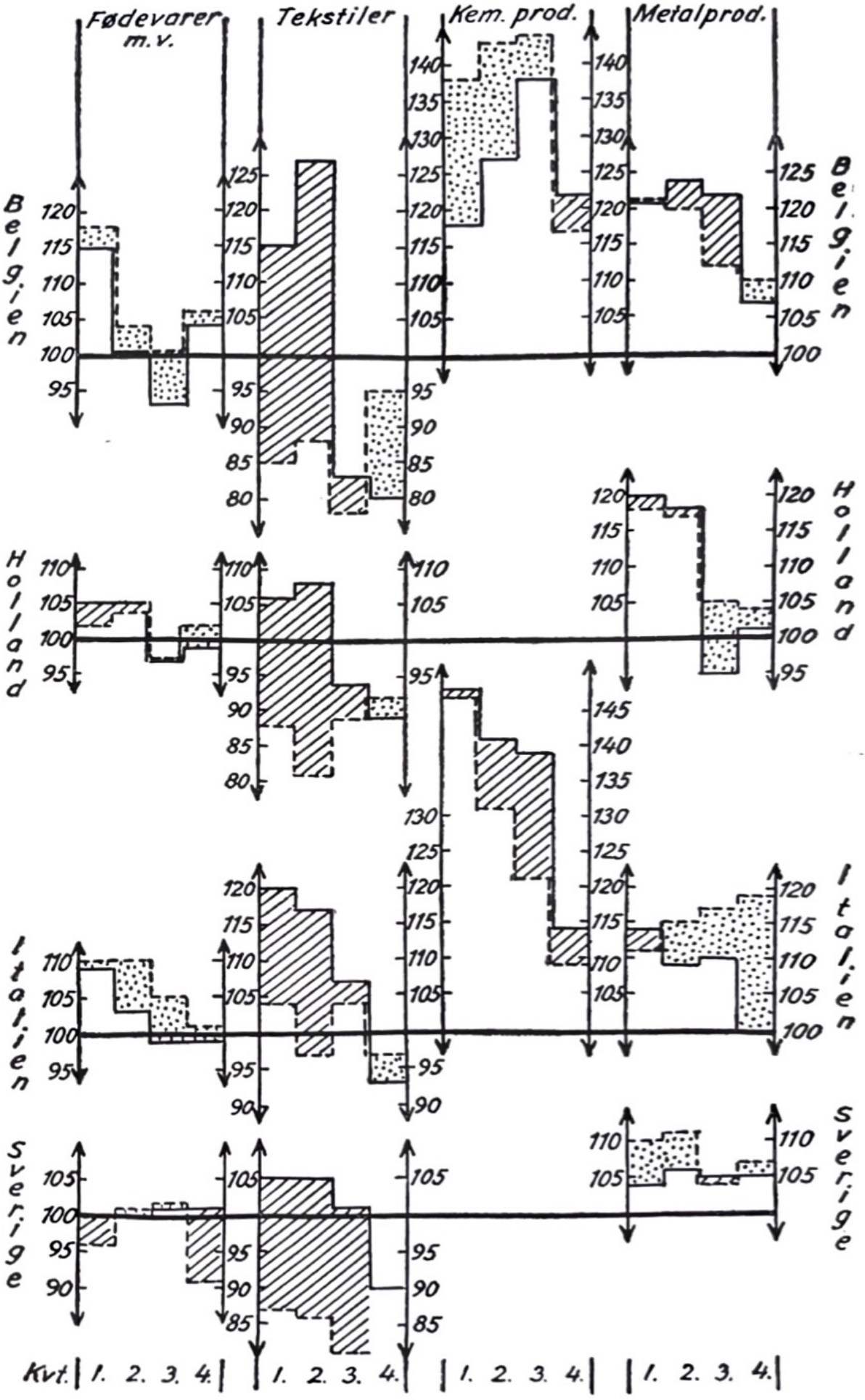
Industriproduktionen.

De depressionstendenser, som gjorde sig gældende i store dele af den vesteuropæiske industri sidst i 1951 og først i 1952, syntes mod slutningen af det sidstnævnte år stærkt på vej til at være overvundet. Medens industriproduktionen i samtlige OEEC-lande under eet i de to midterste kvartaler af 1952 lå 1–2 % lavere end ved samme tid året før, var den i perioden okt.–dec. godt 2 % større end i 4. kvartal 1951. I gennemsnit er der fra 1951 til 1952 sket en stigning i Vesteuropas industriproduktion på 1 %; denne stigningstakt er væsentligt mindre end i den foregående del af efterkrigsperioden, hvor produktionen gennemgående er vokset med 10–15 % pr. år.

Diagrammerne på s. 300–301 illustrerer udviklingen i fire hovedindustrier, to, der overvejende fremstiller forbrugsvarer, og to, der producerer kapitalgoder,

Industriproduktionen 1951-52

Fødevarer m.v.
Tekstiler
Kem. prod.
Metalprod.
Belgien
Holland
Italien
Sverige
Kvt. 1. 2. 3. 4. 1. 2. 3. 4. 1. 2. 3. 4. 1. 2. 3. 4.

i de 7 vigtigste industrilande i Vesteuropa (tilsammen svarer disse for mere end 90 % af den vesteuropæiske industriproduktion).

Det springer straks i øjnene, at udviklingen har været yderst forskellig fra industri til industri. *Nærings- og nydelsesmiddelindustrierne* har åbenbart været forholdsvis lidt påvirket af depressionstendenserne. Udsvingene i produktionens størrelse fra år til år har her gennemgående været af begrænset omfang, og i de fleste lande har der kun i kortere perioder været tale om direkte produktionstilbagegang. Undtagen i Sverige synes der nu overalt at være tale om fornyet fremgang, idet produktionen i sidste kvartal af 1952 lå højere end i de tilsvarende kvartaler i de to foregående år. Denne udvikling forekommer ganske naturlig, da de pågældende industriers produkter overvejende består af daglige forbrugsvarer med forholdsvis kort „levetid". Efterspørgselen efter sådanne varer ligger nogenlunde fast uanset svingninger i befolkningens disponible indkomster, ligesom heller ikke forventninger om kommende prisforandringer normalt spiller nogen større rolle på dette område. På længere sigt udvikler efterspørgselen sig i ret god overensstemmelse med befolkningsstørrelsen.

Væsentlig anderledes stiller forholdene sig for den anden af de betragtede konsumgodeindustrier, *tekstilvareproduktionen*. Som det fremgår af diagrammerne, satte der her en kraftig produktionstilbagegang ind omkring midten af 1951, og i de første 3 kvartaler af 1952 lå produktionen overalt lavere end i det foregående år (illustreret ved de skraverede søjler), ja, i de fleste lande var der endog tale om et fald i forhold til 1950 (illustreret ved, at den punkterede linie, der angiver produktionsniveauet for 1952, ligger under 100). Som omtalt i tidligere hefter af „Økonomi og Politik" skyldes denne udvikling formentlig i hovedsagen to forhold; for det første havde forbrugerne efter Koreakrigens udbrud forsynet sig forholdsvis rigeligt med varige forbrugsgoder, herunder tekstiler, hvilket dels medførte en nedgang i deres likvide beholdninger og dermed i deres købeevne, dels gjorde det mindre nødvendigt for dem at foretage indkøb i normalt omfang; for det andet spillede forventninger om prisfald formentlig ind.

Imidlertid synes der i sidste kvartal af 1952 pány at have været fremgang i tekstilindustrien. Næsten alle vegne er der en stigning i produktionen i forhold til 1951, og i Vesttyskland, hvor den foregående periodes produktionsnedgang havde været relativt lille, er man hermed nået op over 1950-niveauet. I januar og februar 1953 var produktionen her ca. 4 % højere end året før, men var derimod lidt lavere end i de samme måneder i 1951.

På baggrund af denne forholdsvis gunstige udvikling tør man formentlig slutte, at der ikke kan lægges så megen vægt på den tredie årsag til tekstilindustriens krise, som har været anført – for stor kapacitet på grund af fejlbedømmelse af afsætningsmulighederne på længere sigt, en fejlbedømmelse, som skulle være opstået, fordi man havde glemt at tage hensyn til, at der efter krigen var et opsamlet udækket behov, som gav sig udslag i en unormalt stærk efterspørgsel i nogle få år, og fordi man havde overset, at oversøisk konkurrence – især fra Japan – pány ville gøre sig gældende.

Den eneste tydelige afvigelse fra dette relativt lyse billede af tekstilindustriens udvikling danner *Frankrig;* årsagen er formentlig overvejende afsæt-

ningsvanskeligheder i udlandet, fremkaldt dels af det høje franske omkostningsniveau, dels af de engelske importrestriktioner, der indførtes i 1951, og som hævdes at have ramt fransk (og italiensk) tekstilindustri særlig følelig.

I den *kemiske industri,* hvis produkter i ret vid udstrækning anvendes ved fremstillingen af tekstilvarer, var stigningstempoet i løbet af 1951 de fleste steder blevet langsommere, og i 1952 kom det overalt til direkte tilbagegang, omend dennes omfang var forholdsvis begrænset. I Tyskland var der endog mod slutningen af året pány en kraftig fremgang, som har holdt sig i de første måneder af 1953. Derimod er der også på dette område en tydelig tilbagegang i den franske produktion, og nedgangen er fortsat i jan.-febr. 1953.

Også *metalindustrien* havde periodevis nogen tilbagegang i løbet af 1952 i en del af de europæiske lande. En sådan udvikling er ganske naturlig, når store dele af konsumgodeindustrierne forud har haft faldende produktion, idet der da ikke afgives så store ordrer på maskiner o. l. Når faldet i produktionen ikke er blevet større, end tilfældet faktisk er, og når der endog i lande som Tyskland og Frankrig har været fortsat fremgang, skyldes det utvivlsomt den stimulans, som oprustningen har betydet netop for en del af metalindustrien.

De oplysninger, der foreligger om udviklingen i Vesteuropas industriproduktion i *de første måneder af 1953* er endnu kun ret summariske, idet der kun i begrænset omfang siges noget om de enkelte industrier. De viser ikke nogen ensartet udvikling fra land til land. For *Frankrigs* vedkommende er der tale om en nedgang på ca. 5 % for industrien som helhed i forhold til jan.–febr. 1952, og noget lignende gør sig gældende i *Belgien.* I *England* mangler produktionen endnu nogle procent i at være nået op på sidste års niveau. Derimod er der stadig fremgang i *Tyskland,* omend i langsommere tempo; det er navnlig kapitalgodeindustrierne, hvis ordretilgang på det sidste har udviklet sig mindre tilfredsstillende, som bærer ansvaret for dette fald i stigningstempoet. Endelig har *Italiens* industriproduktion i de senere måneder taget et nyt opsving. Alt i alt er det dog endnu usikkert, om opgangslinien fra slutningen af 1952 vil vedvare.

Beskæftigelsessituationen.

Arbejdsløsheden har i 1952 gennemgående ligget på et højere niveau i alle vesteuropæiske lande end i det foregående år. Blandt de større lande er det kun Vesttyskland, der kan møde med et i det væsentlige uændret niveau. I Frankrig begyndte ledighedsstigningen først omkring midten af året 1952, og i første kvartal 1953 oversteg arbejdsløsheden niveauet fra samme periode i 1952 med 75 %, medens det i England omvendt har været sådan, at ledighedstallet, der i maj–aug. 1952 var dobbelt så stort som året før, nu kun ligger ca. 10 % over, hvad man har været vant til i de senere år.

Prisudviklingen.

Engrosprisernes bevægelser siden juni 1950 er i store træk afbildet i omstående figur. Groft taget kan de vesteuropæiske lande inddeles i 3 hoved-

grupper, alt efter den udvikling engrospriserne har taget siden dette tidspunkt. I samtlige lande foregik der i de første 9 måneder efter Korea-krigens begyndelse en stigning i engrospristallet af størrelsesordenen 20–30 %; forskellene i opgangens styrke beror i hovedsagen på, at import- og eksportprisers betydning i forhold til hjemmemarkedsvarer varierer fra land til land. I foråret 1951 skete der imidlertid et tydeligt omslag i prisudviklingen i lande som Belgien, Schweiz og Italien – praktisk talt samtidig med, at verdensmarkedets råvarepriser begyndte at falde. Tendensen har siden da klart været nedadgående i disse lande, og niveauet er nu kun 10–16 % højere end i juni 1950. I alle tre lande har man i vid udstrækning benyttet sig af pengepolitiske midler for at bekæmpe prisstigningerne, og Italien har endvidere ført en meget liberal importpolitik. Det må endvidere erindres, at intet af de tre lande i 1949 havde devalueret i samme udstrækning som flertallet af de øvrige vesteuropæiske lande, hvorfor deres prisniveau ved Korea-krigens udbrud snarest var inde i en nedadgående bevægelse.

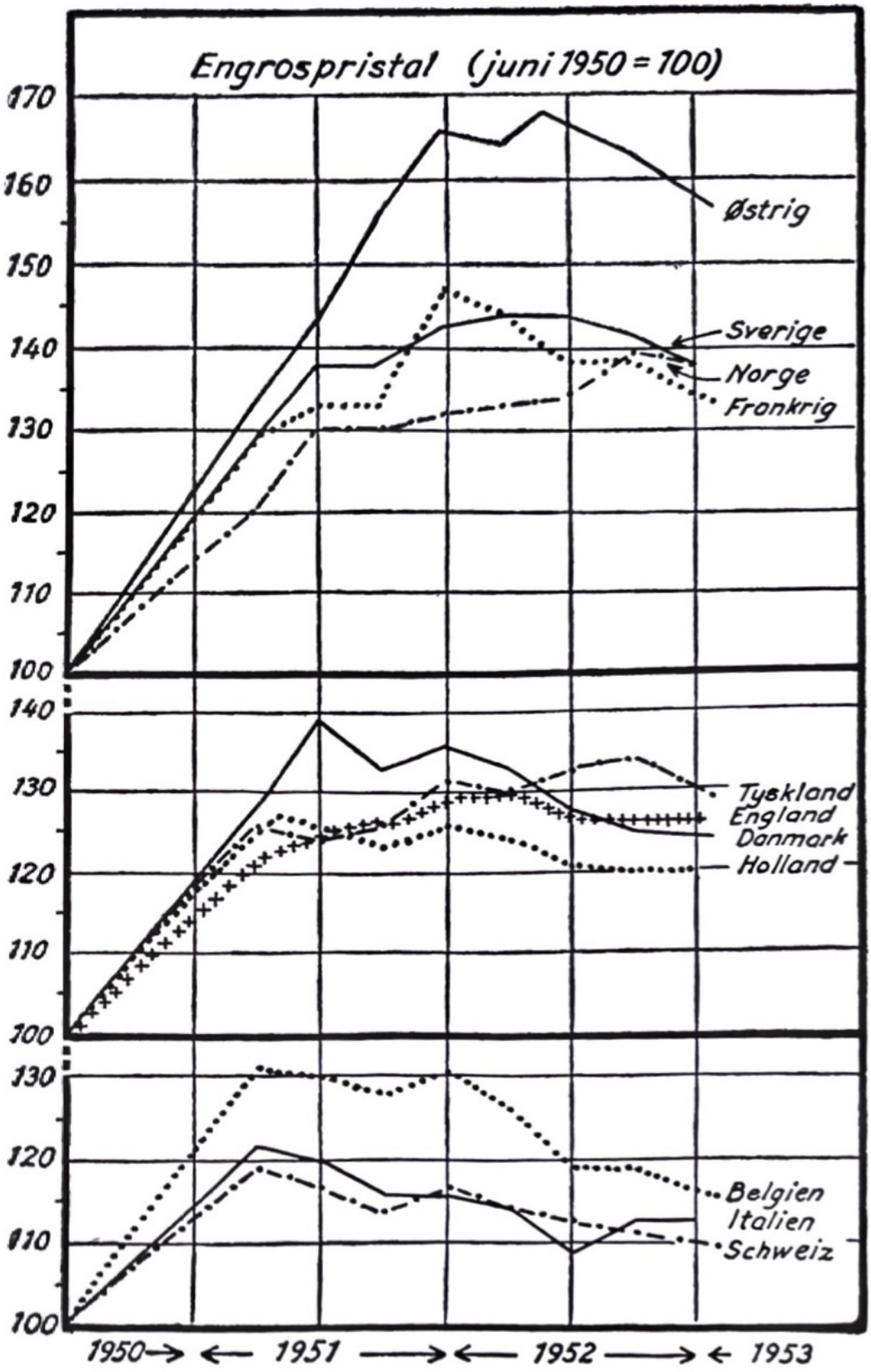
I en anden gruppe lande – navnlig England, Holland og Danmark – vedvarede prisstigningerne noget længere, formentlig i hovedsagen fordi hjemmemarkedsvarernes priser her i højere grad var kommet i skred opad, således at verdensmarkedsprisfaldet ikke så hurtigt kunne slå igennem. Den efterfølgende nedgangsperiode har også været noget svagere end i den førstnævnte gruppe af lande, og prisniveauerne ligger her i øjeblikket 20–27 % over udgangssituationen.

Endelig har en tredie landegruppe, hvis vigtigste repræsentanter er Østrig, Frankrig, Norge og Sverige, haft endnu kraftigere og mere langvarige prisstigninger, der har bevirket, at priserne i dag ligger ca. 35–55 % højere end i juni 1950. For Frankrigs og Østrigs vedkommende er årsagen formentlig især, at både forbrugere og producenter på grund af tidligere tiders erfaringer er stærkt årvågne over for enhver inflationsfare, hvorfor de fremskynder deres indkøb, når en sådan truer, og derved netop er med til at fremskynde prisstigningerne. I Sverige og Norge er det antagelig navnlig de høje eksportpriser for træ og papir, der – direkte og indirekte – har bidraget til at trække prisniveauerne op. Hertil kommer i Sverige meget betydelige lønforhøjelser, og i Norge det pres, som en bevidst ekspansionspolitik altid vil tendere mod at lægge på prisniveauet.

Vesttyskland indtager nærmest en mellemstilling mellem de to sidste grupper; prisstigningstendensen vedvarede her til hen på efteråret 1952, men den har ikke været så kraftig som i landene i tredie gruppe.

For praktisk talt alle lande – uanset hvilken gruppe de tilhører – gælder det imidlertid, at priserne i hvert fald *i den seneste tid* har været klart *nedadgående* eller dog stabile, idet det forudgående råvareprisfald er slået igennem, hjulpet af aktivitetsdæmpningen. Dette gælder også 1. kvartal 1953.

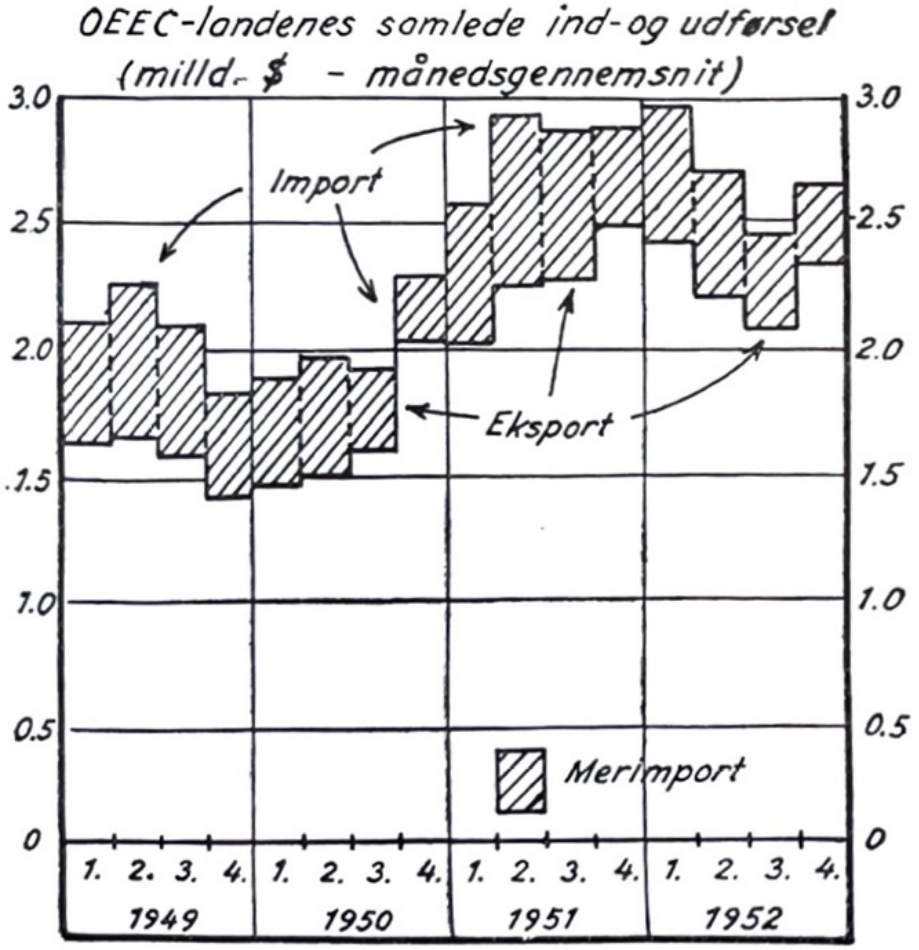
Leveomkostningerne, der normalt reagerer langsommere end engrospriserne, har i det sidste årstid ligget ret fast i de fleste lande. En del steder har der dog også vist sig nogen nedgang på dette område, fx. i Østrig, Belgien, Frankrig, Tyskland og Schweiz; men nedgangen andrager kun nogle få procent.

Engrospristal (juni 1950 = 100)
170
160
150
140
130
120
110
100
Østrig
Sverige
Norge
Frankrig
140
130
120
110
100
Tyskland
England
Danmark
Holland
130
120
110
100
Belgien
Italien
Schweiz
1950→ ← 1951 → ← 1952 → ← 1953

Udenrigshandelen.

Som nedenstående diagram viser, var værdien af OEEC-landenes udenrigshandel efter de foregående års kraftige stigning nedadgående gennem de første 3 kvartaler af 1952 for derefter atter at vokse betydeligt i det sidste kvartal. Udviklingen har fulgt samme hovedtendens både på import- og eksportsiden; men importoverskuddet er dog blevet betydeligt formindsket, hvilket har bidraget til at fremkalde en væsentlig lettelse af Vesteuropas valutaproblemer, jvf. også foran s. 296 om udviklingen i dollarbeholdningerne.

For året 1952 som helhed lå værdien af Vesteuropas *import* på ca. 32.4 milld. $ mod 33.7 milld. $ året før. (Heri – såvel som i de tilsvarende eksporttal – er medregnet intereuropæisk handel). Denne nedgang i værdien skyldes dels *mindre importmængde,* dels *lavere priser;* men betydningen af disse to faktorer har været væsentlig forskellig fra land til land, jvf. omstående tabel for de lande, fra hvilke oplysninger om de pågældende forhold foreligger for hele året. Det fremgår, at især Schweiz, Holland og England har skåret deres importmængde ned, medens Tyskland og Italien har udvidet deres ret betydeligt. Til gengæld har Tyskland i særlig grad nydt godt af lavere priser. Denne forskel i prisernes betydning må bero på uensartet sammensætning af importen. Da Holland og England i 1951 svarede for ca. 40 % af Vesteuropas samlede importværdi, mod Tysklands og Italiens 16–17 %, må mængdenedgangen totalt have betydet mere end prisfaldet.

Priser og mængder i udenrigshandelen 1952. (1951 = 100).

	Imp. mængde (1)	Enheds-værdi for imp. (2)	Eksp. mængde (3)	Enheds-værdi for eksp. (4)	Bytte-forhold ((4) : (2)) (5)
England	90	98	94	105	108
Holland	88	100	105	102	102
Schweiz	88	98	100	100	102
Frankrig	102	97	88	109	110
Tyskland	116	95	108	107	113
Italien	110	98	86	98	100
Belgien	96	97	92	100	103
Sverige	92	105	88	99	94
Norge	94	103	87	104	101

Værdien af Vesteuropas samlede *eksport* var både i 1951 og 1952 godt 27 milld. $. *Faldet i eksporteret mængde* i Frankrig, England, Italien m. fl. lande har været større end stigningen i Hollands og Tysklands eksport; men dette forhold er stort set blevet opvejet af en *forbedring af eksportpriserne* i forhold til 1951. I løbet af året har disse dog været faldende, især i Belgien, Sverige og Norge.

For *Frankrigs* vedkommende har nedgangen i eksportmængden, der som foran omtalt antagelig skyldes det relativt høje franske omkostningsniveau, og den stigning i importmængden, som gjorde sig gældende i årets første måneder, men som senere er blevet bragt til ophør gennem skærpede importrestriktioner, medført, at der trods den betydelige forbedring af bytteforholdet er sket en forøgelse af underskuddet på handelsbalancen. Langt den største del af dette underskud indtrådte i første kvartal, medens der i fjerde kvartal endog var et beskedent overskud. I jan. og febr. 1953 var der imidertid påny underskud, både på grund af større importmængde og mindre eksportmængde.

Italien har haft uændret bytteforhold, men øget import (på grund af den liberale importpolitik) og stærkt nedadgående eksport (Englands og Frankrigs restriktioner), og har derfor oplevet en stærk forringelse af handelsbalancen, der også fortsatte i de to første måneder af indeværende år.

Belgien, Norge og *Sverige* har fået deres handelsbalance noget forringet i forhold til 1951. Årsagen er for disse landes vedkommende udelukkende en forringelse af de gunstige eksportforhold, der gjorde sig gældende i 1951, men som ikke har kunnet holde sig i 1952. Iøvrigt fremgår udviklingen på de enkelte landes handelsbalancer af omstående tabel.

Inden for *EPU* er der ikke sket væsentlige forskydninger i de udviklingstendenser, der har gjort sig gældende i den senere tid. Frankrig, der allerede er ude af sin debetkvote, har stadig løbende underskud. Italien bevæger sig i samme retning, men har dog endnu ikke opspist sit tidligere opsamlede tilgodehavende. På den anden side forbedrer England langsomt sin stilling, men er dog stadig stor debitor, og Holland nærmer sig stærkt til den øvre grænse for sit kreditorkvote.

Ved slutningen af marts 1953 var sterlingområdets guld- og dollarbeholdninger nået op på 2166 mill. $ – 500 mill. $ højere end minimum i april 1952.

Underskud (÷) eller overskud (+) på handelsbalancen.
(Mill. $ pr. måned).

	1949	1950	1951				1952				1953
			1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	jan.-febr.
England	÷134	÷ 82	÷219	÷297	÷348	÷264	÷197	÷241	÷171	÷126	÷142
Tyskland	÷ 93	÷ 60	÷ 39	+ 28	+ 5	+ 16	÷ 27	+ 42	+ 46	÷ 0	÷ 3
Frankrig	÷ 48	+ 1	+ 13	÷ 42	÷ 48	÷ 45	÷105	÷ 55	÷ 17	+ 10	÷ 41
Italien	÷ 35	÷ 20	÷ 32	÷ 61	÷ 44	÷ 26	÷ 70	÷ 90	÷ 80	÷ 70	÷ 92
Belgien	÷ 3	÷ 25	÷ 17	+ 7	+ 35	+ 10	+ 15	+ 6	÷ 10	÷ 15	÷ 11
Holland	÷ 45	÷ 53	÷ 67	÷ 81	÷ 46	÷ 3	÷ 15	÷ 9	÷ 0	÷ 11	÷ 10
Schweiz	÷ 6	÷ 12	÷ 37	÷ 33	÷ 12	÷ 13	÷ 20	÷ 17	÷ 6	+ 7	+ 2
Østrig	÷ 26	÷ 13	÷ 17	÷ 20	÷ 13	÷ 17	÷ 22	÷ 18	÷ 9	+ 1	÷ 1
Sverige	÷ 3	÷ 6	÷ 34	÷ 3	+ 3	+ 36	÷ 12	÷ 16	÷ 22	÷ 5	÷ 24
Norge	÷ 31	÷ 24	÷ 21	÷ 27	÷ 18	÷ 20	÷ 17	÷ 29	÷ 24	÷ 33	
Danmark	÷ 12	÷ 16	÷ 15	÷ 24	÷ 18	÷ 3	÷ 15	÷ 13	÷ 3	÷ 8	÷ 15
Samtlige O.E.E.C.-lande	÷506	÷372	÷555	÷651	÷579	÷384	÷549	÷513	÷362	÷295	

Årsagen er dels tilbagebetaling af guld fra EPU, dels dollarindtægter andet steds fra, dels endelig amerikanske hjælpeydelser.

Det kan iøvrigt nævnes, at England fornylig har lempet en del på sine importrestriktioner, hvilket bl. a. skulle komme Frankrig og Italien til gode. Man er dog herved kun nået op på en liberaliseringsprocent over for OEEC-landene på 58 % mod de 75 %, som er normen. Omvendt har Frankrig – der overhovedet ikke har nogen liberaliseret sektor – strammet sine importplaner for den kommende tid yderligere.

Konvertibilitetsspørgsmålet.

Tanken om at indføre en eller anden form for sterlingkonvertibilitet, der som omtalt i sidste hefte af „Økonomi og Politik" har været stærkt drøftet siden det engelske verdensriges økonomiske konference sidst i 1952, synes pånу at være blevet opgivet, i hvert fald foreløbig. Det kunne se ud til, at de engelske planer, der måtte have foreligget i så henseende, ikke har fundet fornøden tilslutning i U.S.A., hvis støtte var af afgørende betydning for planens gennemførelse. Dette kan muligvis skyldes, at den nye amerikanske administration endnu ikke har fået fastlagt sin økonomiske politik og derfor ikke har villet binde sig i konvertibilitetsspørgsmålet. Men sandsynligvis har det også spillet en væsentlig rolle, at der efterhånden var opstået tvivl om, hvorvidt sterlingkonvertibilitet ville være praktisk forenelig med Englands forbliven i EPU, og dermed en frygt for sprængning af hele det vesteuropæiske økonomiske samarbejde med påfølgende ødelæggelse af de fremskridt, der er nået med hensyn til handelens liberalisering.

I hvert fald skal man som nævnt næppe vente afgørende skridt i den første tid, hverken i retning af sterlingkonvertibilitet eller atlantisk betalingsunion el. lign. Foreløbig er det besluttet at forlænge EPU for endnu et år i stort set uændret skikkelse.

Engelske[a]) konjunkturtal.

	Priser		Industriproduktion[3]	Boligbyggeri[4]		Arbejdsmarked				Privat forbrug[7]	Udenrigshandel		Aktiekurser[10]
						Beskæftigelse[5]							
	Engrospriser[1]	Leveomkostninger[2]		Antal boliger under opførelse	Antal boliger fuldført	Samlet antal beskæftigede	Fabriksindustrien	Arbejdsløshed	Arbejdsløn[6]		Import[8]	Eksport[9]	
	1938 = 100 •	Juli 1914 = 100 •	1948 = 100 •	1000 †	1000 •	Mill. †	Mill. †	1000 †	Sept. 39 = 100 •	Mill. £ 1948 priser	Mill. £ •	Mill. £ •	31/12 38 = 100 •
1938	100	156	—	—	30.0	17.9	6.8	1700	100	—	77	44	100
1945	167	203	—	26	0.2	16.3	6.8	103	150	—	92	38	—
1946	173	204	87	204	4.1	17.3	6.6	359	162	—	108	80	150
1947	189	203	92	256	11.6	18.6	7.1	256	168	—	149	100	157
1948	216	108	100	191	19.0	19.1	7.3	282	106	8.387	173	137	151
1949	227	111	106	195	16.5	21.8	8.3	243	109	8.523	189	154	137
1950	259	114	114	201	16.5	22.1	8.5	272	111	8.688	217	188	136
1951	315	125	117	226	16.2	22.3	8.7	186	120	8.675	325	226	153
1952	323	136	114	280	24.0	22.2	8.6	394	130	8.581	290	227	132
Okt. 1951	324	129	121	—	17.7	22.4	8.8	264	122		363	246	161
Nov. —	324	129	123	—	17.8	22.3	8.8	291	126	2.242	329	254	148
Dec. —	326	130	113	226	19.2	22.2	8.8	303	126		314	213	144
Jan. 1952	330	132	118	—	15.8	22.2	8.8	379	127		357	267	134
Febr. —	325	133	120	—	16.7	22.2	8.8	394	128	2.013	297	246	132
Marts —	328	133	123	232	21.6	22.1	8.7	433	128		333	268	128
April —	325	135	110	—	17.6	22.1	8.7	468	128		326	231	136
Maj —	323	135	117	—	19.6	22.1	8.6	467	129	2.085	320	238	126
Juni —	323	138	112	252	20.2	22.1	8.6	440	129		276	196	121
Juli —	323	138	102	—	20.2	22.2	8.6	394	129		290	223	129
Aug. —	320	137	98	—	18.0	22.2	8.6	404	130	2.191	263	192	135
Sept. —	318	136	115	276	22.0	22.2	8.6	390	131		238	197	135
Okt. —	321	138	119	—	23.4	22.1	8.6	398	131		267	234	136
Nov. —	320	138	123	—	22.1	22.1	8.7	406	134	2.292	262	219	136
Dec. —	323	138	111	280	23.4	22.0	8.7	400	134		268	215	138
Jan. 1953	323	138	116	—	20.6	22.0	8.7	452	134		290	228	142
Febr. —	325	139			20.1	22.0	8.7	429	135		243	204	146
Marts —		140						397			286	224	

a) Priser, industriproduktion, arbejdsløn, forbrug og udenrigshandel refererer til Det forenede Kongerige (England & Wales, Skotland og Nordirland), boligbyggeri, beskæftigelse og arbejdsløshed til Storbritannien (England & Wales, Skotland).

• Tallene for 1938 og 1945–52 (de første 9 rækker) er gennemsnit for 12 måneder.

† Tallene for 1938 og 1945–52 (de første 9 rækker) gælder for juli (beskæftigelse, arbejdsløshed) eller december (boligbyggeri).

[1] Board of Trade. [2] Ministry of Labour. Fra juni 1947 nyt indeks med basis juni 1947. [3] Central Statistical Office. [4] Ministry of Health. Permanente boliger. [5] Fra 1949 ny serie, der i modsætning til den tidligere omfatter privat hushjælp og beskæftigede over pensionsalderen (65 år for mænd og 60 år for kvinder). Desuden tælles nu halvdagsarbejdere som heldagsarbejdere. Til sammenligning anføres, at tallene efter den nye opgørelse medio juli 1948 var 21.9 og 8.1. [6] Ugentlige lønsatser. Fra juni 1947 nyt indeks med basis juni 1947, omfattende industri, landbrug, off. forsyningsvirksomheder, detailhandel m. m. [7] Personlige udgifter til forbrugsgoder og tjenesteydelser. Central Statistical Office. [8] Generalindførsel. [9] Inkl. reeksport. [10] Actuaries' Investment Index. Industriaktier den sidste tirsdag i hver måned.

Det engelske statsbudget.

Den 17. april forelagde finansminister *Richard Butler* det nye engelske statsbudget for 1953–54. I sin tale fremhævede han gentagne gange, at regeringens hensigt var ved hjælp af de ændringer, der agtes gennemført, at stimulere produktion og eksport. Målet var, at England skal opretholde et overskud på sin løbende betalingsbalance, således at det bliver i stand til – uden forringelse af sine valutareserver – at foretage betydelige udenlandske investeringer, især i det ydre sterlingområde. Samtidig mente finansministeren imidlertid, at den effektive efterspørgsel i det kommende finansår vil tendere mod at være mindre end, hvad der svarer til landets produktionskapacitet, hvorfor der var plads for visse skattelettelser, der kan øge indenlandsk forbrug og investering noget. Herigennem skulle der opnås en stimulans til forøget produktiv indsats.

De vigtigste af de konkrete skattelettelser, som budgettet indeholdt, var en nedsættelse af indkomstskatteskalaen med 6 pence pr. pund, en 25 % reduktion af omsætningsafgifterne og ophævelse af den ekstraordinære beskatning af overnormale overskud i erhvervslivet (Excess Profit Levy) fra 1. jan. 1954. Især den sidste foranstaltning skulle tjene til at stimulere de private investeringer og dermed på lidt længere sigt også produktion og eksport. I samme retning skulle også lempeligere afskrivningsregler virke.

Den samlede virkning af de planlagte skattelettelser er beregnet at skulle medføre en reduktion af skatteindtægterne på ca. 170 mill. £. Der forudses trods dette et overskud på det løbende statsbudget på ca. 110 mill. £; men det offentliges investeringer vil overstige dette beløb, således at der bliver behov for lånefinansiering i betydeligt omfang.

VIRKNINGERNE AF EN VERDENSPOLITISK AFSPÆNDING

I de seneste uger synes der at være foregået en væsentlig mildnelse af de internationale politiske modsætninger, og det falder naturligt at spørge, hvorledes den økonomiske udvikling vil påvirkes, hvis der viser sig at være tale om en varig afspænding.

Noget entydigt svar herpå kan imidlertid ikke gives. Det afhænger af, hvorledes forbrugere, producenter og navnlig regeringer verden over vil reagere. Af særlig betydning bliver naturligvis regeringernes – og da navnlig den amerikanske regerings – politik. Som tidligere omtalt i „Økonomi og Politik" har der været udtalt nogen ængstelse for, at en nedskæring af de offentlige udgifter i U.S.A. som følge af oprustningsprogrammets tilendebringelse i løbet af 1953–54 skulle fremkalde et vist *tilbageslag i den økonomiske aktivitet i U.S.A.*, idet man er tilbøjelig til at regne med, at efterspørgselen med henblik på privat forbrug og investering ikke vil være tilstrækkelig stærkt til at opveje nedgangen i det offentliges efterspørgsel. Såfremt den internationale afspænding giver anledning til en kraftigere eller tidligere nedskæring af U.S.A.s militære udgifter, vil en sådan udvikling kunne fremskyndes. Hvis en kontraktion udvikler sig og for-

brugere og producenter som følge heraf begynder at indstille sig på et vist prisfald, især for råvarer o. l. – således som det i nogen grad var tilfældet i slutningen af 1951 og begyndelsen af 1952 – vil aktivitetsnedgangen have en tendens til at forstærke sig selv, idet ingen vil købe ind eller producere, før det ventede prisfald er blevet en realitet.

Hermed være ikke sagt, at en kontraktiv udvikling i U.S.A. er en nødvendig konsekvens af en international afspænding. Der er *store investeringsopgaver* både i selve U.S.A. (skoler, hospitaler, nye jernbaner, veje m. v.) og måske navnlig i de underudviklede lande. Men det er i vid udstrækning opgaver for det offentlige, der her er talc om, og man kan måske befrygte, at en republikansk administration – der som bekendt har balance på de offentlige budgetter som et af sine vigtigste programpunkter – kun nølende vil give sig i kast med sådanne opgaver, selv om en kontraktion er i færd med at udvikle sig. På den anden side skulle bedre internationale forhold kunne bevirke, at private amerikanske investeringer i udlandet blev mere tillokkende; men om de vil fremkomme i fornødent omfang og tilstrækkelig hurtigt, er måske tvivlsomt.

Uden for U.S.A. – specielt i Vesteuropa – er der i og for sig næppe tvivl om, at der vil være tilstrækkelig stor latent efterspørgsel efter produktionsfaktorer til privat investering og forbrug, således at en nedgang i militærudgifterne ret let vil kunne opvejes. Men dersom der udvikler sig en kontraktion i U.S.A., vil dette erfaringsmæssigt have til følge, at *omverdenens dollartilgang formindskes* meget betydeligt, ja, selv en standsning i opgangen som i 1948–49 vil kunne have alvorlige følger i så henseende. Hvis U.S.A. tilmed i første række nedskærer sine offentlige udgifter ved at begrænse sine hjælpeydelser til andre lande, vil denne formindskelse af udlandets dollarindtægter blive yderligere forstærket. De andre lande vil følgelig kunne blive tvunget til at føre en kontraktiv politik, for at begrænse dollarmangelen, eller også vil de falde tilbage til tidligere tiders handelspolitiske afspærringsforanstaltninger. I denne situation vil det være af stor betydning, dersom de tidligere nævnte lempelser i den amerikanske handels- og toldpolitik kan gennemføres, og dette må helst ske, inden eventuelle depressionstendenser viser sig, da det sikkert ellers vil være umuligt at få dem igennem.

Under alle omstændigheder må man dog være forberedt på, at et eventuelt bortfald af de militære udgifter kan rejse økonomiske problemer, hvis løsning kræver en bevidst indsats.

Foreløbig er der dog ikke tydelige konkrete tegn på noget omslag, bortset fra at priserne på en række *strategisk vigtige råvarer* som tin, zink, bly og gummi er faldet kraftigt. Andre råvaremarkeder er ikke påvirket i nævneværdig udstrækning, og de forskellige indekstal for råvarepriser har derfor kun givet efter med nogle på procent.

P. W.

30.4.1953.